

नैतिकतेचा निकष

कर्तव्यवाद (Deontology)

व्याख्या

- बुद्धीच्या आदेशानुसार वागण्यातच मानवाचे आत्मकल्याण सामावलेले आहे असे प्रतिपादन करणारी विचारसरणी.
- कर्तव्यासाठी कर्तव्य असे प्रतिपादन करणारी विचारसरणी. (Duty for the sake of duty)

भारतीय कर्तव्यवाद

भगवद्गीतेतील कर्मयोग

- गीतेचा पूर्वेतिहास
- Bradley's "My station and its duties"
- स्वधर्म संकल्पना :
 - 1.स्वभावनीयत कर्तव्य करणे म्हणजे स्वधर्म
 - 2.वर्णनीयत कर्तव्य करणे म्हणजे स्वधर्म.
 - 3.आश्रमनीयत कर्तव्य करणे म्हणजे स्वधर्म.

निष्काम कर्मयोग

- ◉ कर्ममार्ग : स्वधर्माचे प्रामाणिक पालन करणे
- ◉ निष्काम कर्ममार्ग : कोणत्याही फळाची अपेक्षा न करता स्वधर्माचे प्रामाणिक पालन करणे
- ◉ वरील मार्गाचा अवलंब करा असे प्रतिपादन करणारा विचार म्हणजे कर्मयोग
- ◉ म.गांधी – अनासक्ती योग
- ◉ लो.टिळक – निष्काम कर्मयोग

पश्चात्य कर्तव्यवाद

- ईम्यानुएल कांट : निरपेक्ष आदेश
- मानवी मनाचे विश्लेषण
- आदेशांचे प्रकार –
 1. सापेक्ष आदेश
 2. निरपेक्ष आदेश

निरपेक्ष आदेशांचे प्रकार

- ज्या तत्वापासून विसंगती निर्माण होणर नाही अशाच तत्वानुसार आचरण करा.
- मानवतेला साधन न समजता साध्य समजून आचरण करा.
- साध्याच्या साम्राज्याचे नागरिक म्हणुन जीवन जगा.
- एखादा नियम मी स्वतः लादून घेत नाही तोपर्यंत तो मला नैतिक दृष्ट्या बंधनकारक असत नाही.